

PRIKAZ KNJIGE »JAPANSKI MILITARIZAM«

Prošle godine je Institut vojne istorije pri Akademiji nauka SSSR-a izdao knjigu »Japanski militarizam«,¹ na kojoj je radilo više autora. Uvodni deo i prvu glavu napisao je akademik E. M. Žukov, koji je istovremeno i redaktor knjige. Drugu, treću i četvrtu glavu, kao i zaključak, napisao je doktor istorijskih nauka B. G. Šapošnikov. Ostale glave su napisali: A. S. Savin (V), A. P. Markov (VI) i S. T. Mažorov (VII). U knjizi se razmatra proces nicanja i razvitka japanskog militarizma od početka XIX veka do danas. Iako je plod rada više autora, delo predstavlja jedinstvenu celinu i omogućava praćenje razvoja militarizacije Japana, te već duže vremena značajne opasnosti na Dalekom istoku.

U uvodu se ističe da savremeni Japan predstavlja jednu od najvećih kapitalističkih država, u kojoj glavnu ulogu u ekonomici i politici igra monopolistički kapital. U Japanu neprestano narastaju duboke protivurečnosti karakteristične za savremeni kapitalizam. Autor ovog dela knjige ujedno konstatuje da je japanski kapital zainteresovan za sprovođenje espanzionističke politike radi osvajanja novih tržišta i izvora sirovina. Istovremeno u Japanu značajnu ulogu igra i japanski proletarijat, koji odlučno istupa protiv reakcionarne politike i realizacije vojnog saveza između američkih i japanskih monopola.

U prvoj glavi isti autor upoznaje čitaoca s istorijskim korenima japanskog militarizma. Tu se mogu uočiti veze između samurajskih tradicija i savremenog japanskog militarizma. Detaljno se iznosi evolucija samuraja, koji su u početku bili sluge, da bi tokom vremena postali vlasnici jena i eksploatatori seljaka. Samuraji su posedovali oružje i često su ga koristili protiv seljaka u sastavu pojedinih feudalnih družina. Ujedno samuraji su (u XII veku) postepeno postajali vojno plemstvo gospodareće klase feudalaca. Eksploatacija seljaka je bila velika; oni su bili primorani da daju naturalnu rentu, koja je ponekad iznosila i do polovine useva, a ispunjavali su i vojnu obavezu, i to isključivo kao pešaci. Zbog ovako velike eksploatacije seljaci se dižu s oružjem protiv feudalaca. Istovremeno se javlja i trgovačka buržoazija i zelenaši, čije žrtve postaju ne samo seljaci već i samuraji.

Početkom XVI veka u Japanu je bilo oko 20 miliona ljudi, od kojih je oko 10% bilo samuraja raznih kategorija. Samuraji, koji su postajali žrtve zelenaša, priključivali su se ustancima seljaka, naročito kada su

¹ Японский милитаризм, Издательство „Наука“, Москва, 1972.

oni bili usmereni protiv krupnih trgovaca i zelenaša. Autor prati uspostavljanje prvih kontakata Japana s evropskim zemljama, koji se poklapaju s procesom ujedinjenja zemlje. Prikazan je i agresivni rat u Koreji, u kome je Japan poražen. Poraz samuraja u Kini doprineo je pojavi straha od inostrane intervencije. Potom dolazi do raspadanja feudalne klase i deklasiranja samuraja, iz čijih redova postaju intelektualci (lekari, učitelji, pisci). Raslojavanje se vrši i na selu i u čitavom društvu. Cinjenica je da je mlada, brojno slaba, japanska industrijska buržoazija ostala vezana hiljadama niti sa trgovačko-zelenaškom buržoazijom. Autor analizira i ulogu samuraja u buržoaskoj revoluciji. Devedesetih godina XIX veka završava se proces zbijanja militarističke vrhuške, koja je zadržala svoju klansku povezanost s krupnom buržoazijom.

Druga glava nosi naziv: »Specifične crte japanskog imperijalizma i militarizma od kraja XIX veka do 1917.« U njoj se konstatuje da su do buržoaske revolucije 1868. godine, agresivni planovi u Japanu ostvarivani skoro dva i po veka preko samuraja. Autor ove glave analizira socijalno-ekonomske i političke protivurečnosti japanskog feudalnog društva, koje se zaoštravaju. On ujedno prikazuje i ratove Japana u Koreji i Kini (1894—1895). Novembra 1872. godine Japan je uveo opštu vojnu obavezu. Zatim se detaljno iznosi razvoj suvozemnih i pomorskih snaga Japana. Istovremeno se analizira rad vojnih škola i stvaranje komandnog kadra japanske armije. Posebna pažnja je posvećena japanskom militarizmu u vreme rusko-japanskog rata 1904—1905.

Autor se zatim osvrće na pojavu socijalističkog pokreta u Japanu i prijem Japanske socijal-demokratske partije u Drugu internacionalu. Ima reći i o japanskom militarizmu od 1906. do 1914, kada japanski monopoli i vojni krugovi šire propagandu o nepobedivosti japanskog oružja, odnosno kada podstiču na jačanje šovinizma. Iz godine u godinu smanjuje se broj japanskih kompanija, dok se iznos njihovog kapitala povećava. Od 1911. do 1914. godine u Japanu se brižljivo analizira rusko-japanski rat i na osnovu iskustava tog rata uvode nove metode u obuku vojske. Uvežbavaju se noćne operacije koje su Rusi u ovom ratu primenjivali. Prati se razvitak japanske industrije i povećavanje izdataka za naoružanje. U odeljku o japanskom militarizmu u prvom svetskom ratu, autor prikazuje sukob Japana s Nemačkom i njegovo nastojanje da u Kini stekne što bolje pozicije. Autor ujedno konstatuje da je, u toku prvog svetskog rata, relativno lako zauzimanje nemačkih poseda u Kini i Tihom Okeanu od strane Japana značilo porast izvoza njegove robe na tržišta Azije i mogućnost da imperijalistički Japan znatno učvrsti svoj položaj. U toku prvog svetskog rata u Japanu se brzo razvijala industrija, pa je rastao i vojno-ekonomski potencijal zemlje. Istovremeno su seljaci postajali sve nezadovoljniji, jer su cene njihovih proizvoda opadale, dok su industrijskih rasle, pa se i život radnika i seljaka pogoršavao.

U trećoj glavi isti autor obrađuje osobenosti japanskog militarizma od 1917—1931. On se prvo osvrće na držanje Japana prema Sovjetskoj Rusiji posle oktobarske revolucije, tj. na njegovo učešće u ratu protiv mlade sovjetske države. Japanski proletarijat je tada istakao parolu: »Prekinuti intervenciju, vratiti vojsku s Dalekog istoka«, pri čemu se borba protiv intervencije vodila i u samom Japanu. Japanski oficiri su

već tada tvrdili da je teško odrediti granicu između fronta i pozadine. Autor je prikazao i izmene u organizaciji suvozemne vojske i strukturu rukovodstva oružanih snaga Japana (1922—1930). Mladi oficiri su vas-pitavani u duhu šovinizma. Ovde su data i zvanja oficira i njihova pri-manja, koja su bila mala. U japanskoj armiji veći značaj se pridavao moralnom usavršavanju no vojnoj obuci. Autor takođe analizira japan-ske monopole i period militarizovanja ekonomike zemlje od 1927—1930. Za razvoj industrije oružja i vojne tehnike bili su zainteresovani krupni monopoli radi pripremanja rata. Uvođene su specijalne olakšice za rad-nike i službenike u vojnoj industriji. U ovoj glavi se analiziraju i pri-preme za uvođenje vojno-fašističke diktature i otpočinjanje rata protiv SSSR-a.

Četvrta glava ima naslov: »Militarizam i kolonijalna politika Ja-pana od 1932—1939«. Krajem 1931. godine Japan je okupirao Mandžu-riju. U novoformiranu državu Mandžuko Japan je poslao savetnike za probleme ekonomske i kulturne izgradnje. Glavni zadatak japanskog aparata bio je — obezbediti kolonijalnu eksploataciju. Kineski narod je pružao otpor a i u Mandžuriji je rastao otpor patriota. Stoga se predvi-đeni izvoz iz Mandžurije u 1937. godini smanjio za više od 2,5 puta, a to će se smanjivanje nastaviti sve do 1940. godine. Japan je zato pri-moran da povećava uvoz iz SAD.

U daljem izlaganju prikazana je vojnoinflaciona konjunktura i ubrzavanje militarizacije Japana 1937—1939. U pripremanju za rat, voj-na proizvodnja Japana se u 1938—1939. godini uvećava 3—4 puta brže no proizvodnja u ostalim oblastima prerađivačke industrije. Ovde se govori i o razvitku vojno-fašističkog pokreta i njegovom uticaju na proces militarizacije zemlje. Analizirana je uloga »mladih oficira« i pojava terorističkih akata. Militaristički krugovi su sve više bili za zbližavanje s Italijom i Nemačkom. U isto vreme život radnika i seljaka postajao je sve teži, a inflacija sve veća. Vojni krugovi Japana brižljivo razrađuju plan rata protiv SSSR-a. Od 28. maja do 31. avgusta 1939. godine Japan trpi neuspehe u ratu protiv Crvene armije i vojske Mongolske Narodne Republike. Posle toga, japanska komanda se ozbiljnije postavlja prema problemima strategije, operatike i taktike, materijalnog obezbeđenja i tehničkog naoružavanja svoje armije. Dalje se prikazuje antisovjetska propaganda i razvitak vojnotehničke misli u službi agresije i rata. Izdaci za rat su postali vrlo veliki, a svaki dan rata u Kini koštao je 3—4,6 miliona jena.

Japanski militarizam u toku drugog svetskog rata (septembar 1939 — septembar 1945) prikazan je u petoj glavi. Tu su, pre svega, iznete pripreme Japana za novu podelu sveta. Krajem 1939. godine u Japanu je bilo 2 miliona nezaposlenih i 3 miliona poluzaposlenih, tj. koji nisu radili puno radno vreme. Pristupanje Japana silama Osovine omoguća-valo mu je širenje u istočnoj Aziji. Kao što je poznato, 7. decembra 1941. Japan je izvršio iznenadan napad na SAD, a još u leto te iste godine razrađivao je plan za napad i na Sovjetski Savez.

U to vreme povećavaju se vojni rashodi Japana. Militarizovanje ekonomike značilo je porast dobiti i dividendi za kapitaliste. U Japanu se uspostavlja vojno-fašistička diktatura. Govori se o božanskom poreklu imperatora i uvodi stroga cenzura nad štampom i radijom. U ovoj glavi

se zatim analizira rat na Tihom Okeanu, sastav i naoružanje japanske armije i flote. Konstatuje se da se dalje militarizovanje ekonomike obavljalo na račun radnih masa, sitne i srednje buržoazije. Međutim, vojna ekonomika Japana zapala je u krizu kada je njegova armija počela da trpi mnogobrojne poraze. Pokušaj Japana da zaključi »separatni mir« s Kinom i »kompromisni« s V. Britanijom i SAD završava se neuspehom. Devetog avgusta 1945. godine i Sovjetski Savez je stupio u rat protiv Japana, budući da japanska vlada nije htela, i pored bačenih atomskih bombi, da potpiše bezuslovnu kapitulaciju, već je to učinila tek 2. septembra 1945.

U pretposlednjoj, šestoj glavi prikazana je američka politika od 1945. do 1952. radi očuvanja i obnove japanskog militarizma. Tu se iznose razlozi zašto SAD nisu dozvolile da se uništi baza japanskog militarizma, iako su za to postojale mogućnosti. Kao jedan od razloga, u ovoj knjizi se navodi i taj što SAD žele da pretvore Japan u oružje svoje borbe protiv SSSR-a. No, činjenica je da u Japanu istovremeno postoje i jake demokratske snage.

Poslednja glava ima naziv: »Japanski militarizam u savremenoj etapi i tendencije njegovog razvitka«. U njoj je data ekonomska osnova obnove militarizma u Japanu posle drugog svetskog rata. Za vreme korejskog rata japanska vojna industrija je dobila značajan stimulans. Autor ove glave analizira savremene vojne snage Japana i njihovo naoružanje, poreklo i školovanje vojnog kadra, itd. On ujedno konstatuje da protiv dalje militarizacije Japana istupaju njegova Komunistička i Socijalistička partija, sindikat i druge progresivne organizacije.

Na kraju knjige, više u formi rezimea, dat je zaključak, a na kraju je i indeks imena.

Cilj ove knjige jeste da prikaže istorijske korene japanskog militarizma koji nije još sasvim iskorenjen.

Mr Milica BODROŽIĆ